

## ČIA BE PASKUI

**Aidas JURAŠIUS**  
**Klaipėda / Naujoji Akmenė**

Įžengė vidun ir apsidairė.

Sesuo krapštėsi prie krosnies. Pamačiusi jį nepasisveikino, tik mostelėjo motinos kambariuko pusėn.

Jis nuleido akis ir atsargiai, tarsi sprogmenį, pastatė ant grindų lagaminą. Atsitiesęs įkvėpė virtuvėlėje tvyrojusio degančių malkų, ruošiamo maisto, džiovintų vaistažolių ir senatvės tvaiko.

Pasvarstęs nutarė iškart eiti pasisveikinti su motina, bet vos žengtelėjęs į priekį užkliudė klubu stalą. Sugriebė jį abiem rankom, tarytum bijodamas, kad nuo šito stuktelėjimo senas, nuo vaikystės jam pažįstamas baldas subyrės į gabalus arba virs dulkėmis. Bet stalas stovėjo kaip stovėjęs, tik ant jo tupėjusi musė nuo smūgio pakilo į orą ir apsukusi keletą ratų nutūpė ant nešvaraus lango.

Jis patraukė toliau ir galiausiai, tarpduryje skaudžiai susitrenkęs petį į staktą, įžengė į motinos kambariuką.

Motina sėdėjo lovoje, palaidais ilgais plaukais, gniauždama rankoje banknotų gniužulėlį, kita ranka kažko vis ieškodama po pagalve.

Jis priėjo arčiau ir, kiek padvejojęs, pabučiavo ją į kaktą.

\* \* \*

Išžengęs į lauką godžiai įkvėpė gaivaus rudeninio oro, pasiglostė išeinant virtuvėlėje nusimuštą koją, paskui užsirūkė. Norėjo prisėsti ant suoliuko, bet pastebėjo, kad po lietaus jis dar drėgnas, tad liko stovėti.

Anapus aukšta žole apaugusių pievų dunksojo priešiškas ir svetimas miškas. Greičiausiai dabar jame jau pasiklystų. Jo prisiminimuose pievos buvo didesnės, o miškas stovėjo toliau. Į blankią, niūriomis rudens spalvomis nudažytą masę susilieję medžiai priminė netvarkingomis gretomis išsirikiavusią barbarų kariauną, dabar sustingusią ir nebylią, bet kartais, galbūt naktimis, kai niekas nemato, pajudančią iš sau įprastos vietos ir žingsnis po žingsnio užkariaujančią pievas ir supančią kaimą iš visų pusių.

Jis nusipurtė, numetė nuorūką, bet vidun grįžti nenorėjo.

Motina jį pažino, per vargus, bet vis dėlto pažino, tada apsiašarojo ir ėmė paistyti, kaip kadaise *čia* per visokias vardines ir atlaidus suvažiuodavo visa giminė, o ji kepdavo kugelį, būdavo grojama armonika ir visi šokdavo, o štai dabar ji paseno, nebegali iškepti kugelio ir niekas pas ją nebeužsuka, ir jis klausėsi, klausėsi jos ilgai, ir turbūt galiausiai pats būtų susigraudinęs, jei ne tie delne gniaužiami banknotai, blaškę dėmesį ir pavertę tragišką sceną komišku farsu: jie vis krito iš virpančių motinos pirštų, ji jų ieškodavo, rasdavo ir vėl pamesdavo, ir jam keletą kartų teko tvardyti, kad neprunkštelėtų, kai motina prisimindavo turinti kitą ranką ir tada imdavo ją kuistis po pagalve, matyt, ieškodama dar kelių suglamžytų, daugybę metų saugotų ir laidotuvėms taupytyt pinigėlių.

Į kiemą išėjo sesuo.

– Neini į vidų? – paklausė.

– Skauda galvą. Lyg veržtų.

– Gal nuo kelionės, – tarė ji sėsdamasi ant suoliuko.

– Arba nuo to kvapo viduj, – atsakė.

Sesuo nustebusi pakėlė į jį akis.

– Kokio kvapo?

Jis žvelgė į ją, taip pat nustebęs, laukdamas, kol ji šyptelės ir šitaip parodys, kad juokauja ir viską supranta. Bet ji nesišypsojo, tik atrodė senstelėjusi, turbūt kaip ir jis, ir jį apėmė graudulys, o paskui noras ją apkabinti, tačiau liko stovėti vietoje.

– Ką sako daktarai? – paklausė.

\* \* \*

Miegoti ėjo pusalkanis. Sesuo paruošė vakarienę, bet šaukštas ir šakutė buvo tokie maži, kad atrodė lyg naudotųsi žaisliniais stalo įrankiais. Pažvelgė į valgančią ir apatiškai pro langą dėbsančią seserį. Spėliojo, kaip ji vis dar suvaldo tuos daiktus, tokius senus, kad turbūt susitraukė plaunami ant krosnies virintu vandeniu. Supratęs, kad taip ir nesugraibys jų, nustūmė lėkštę šalin.

Prižengė prie lovos, kadaise tokios savos ir pažįstamos, glaudusios jo kūną gal aštuoniolika metų. Guldamasis stuktelėjo pakaušį į medinį jos galą ir nusikeikė – dar vienas guzas ar mėlynė.

Mintyse vis sukosi motinos žodžiai apie svečius ir kugelį, armoniką ir šokius, lyg maldelė kartojami kaskart, kai tik užeidavo į jos kambarį, ir jis nežinojo, kuriems galams galvoti apie šokius, kai lauki mirties, lygiai kaip nežinojo, apie ką reikia galvoti, kai esi *čia*, prie mirštančio.

Įsmeigė akis į lubas laukdamas miego, ir atrodė, kad jos visai šalia, taip šalia, kad galėtų pasiekti jas ištiesęs ranką.

\* \* \*

Kai prabudo, pajuto, kad pakaušis skaudžiai remiasi į lovūgalį, o kojos karo ore, nusvirusios per kitą lovos kraštą, beveik liesdamos grindis.

Per vargus išsirangė, atsistojo, bandė pasiražyti, bet tik trinktelėjo rankomis į lubas, tada prižengė prie lango. Už rūko nugultų pievų dunksojęs miškas atrodė dar labiau priartėjęs, dar labiau sustiprinęs apsupties gniaužtus.

Sesuo buvo iškepusi kiaušiniene, bet jis tik pažvelgė į miniatiūrinę šakutę ir nieko netaręs išėjo laukan.

\* \* \*

Motina vėl sulaukė svečių, vėl kepė gardų kugelį, jos mintyse vėl grojo armonika ir trepsėjo šokančios kojos. Žiūrėdama kažkur į tolumą ji atrišo seną nosinę nušiurusiais kraštais ir vėl ėmė grabalioti ten saugomą banknotų ryšulėlį.

Dabar jis vengė į ją žiūrėti, bijodamas, kad ir šį kartą ji pasirodys nederamai komiška, tad sutelkė dėmesį į musę, įkyriai zujusią aplink ir galiausiai nutūpusią ant Jėzaus portreto, kabėjusio virš motinos lovos, ir ėmusią vaikštinėti tuo pilkšvu, liūdnei besišypsančiu veidu.

Vėl ėmė veržti galvą. Jis užsimerkė ir pridėjo rankas prie smilkinų. Motinos kūnas buvo mažytis ir leisgyvis, bet nuo kiekvieno jo krustelėjimo namas ir visi jame esantys daiktai tarytum sujudėdavo, lyg voro tampomos voratinklio gijos, ir kiekviena ta sujudinta gija spaudė, dūrė, smogė ir brėžė.

Neiškentęs atsistojo ir patraukė į kiemą. Pasuko už tylaus ir taip pat tarytum merdinčio tvarto ir ketino užėiti į lauko išvietę, bet pamatęs seną, sukiužusią būdelę nutarė, kad ten nebetilps, tad nusišlapino ant tvarto sienos, jausdamas į nugarą įsmeigtas nebyliai artėjančios kariaunos akis.

\* \* \*

Saulei leidžiantis atsargiai, kad nesulaužytų lovos ir pats į ką nors nesusitrenktų, atsigulė. Išgirdo kaip vidun įsėlina sesuo ir prisėda ant girgždančios kėdės.

– Ką darysim? – paklausė.

Pamanė, kad jos sakinyje kažko trūksta, kažkokio gyvybiškai svarbaus dėmens, bet vis dėlto ją suprato.

– Man vis vien.

– Namas ir žemė...

– Man vis vien, – pakartojo užsimerkdamas.

Sesuo atsiduso ir išėjo.

*Paskui* – štai kokio žodžio trūko jos sakinyje, pamanė užmigdamas.

\* \* \*

Kai prabudo, pamatė, kad viena koja keliu skaudžiai remiasi į nutriušusią sekciją, o kita pro duris išlindusi į virtuvę. Išgirdo, kaip sesuo jau tarškina puodus, ir įtraukė koją į kambarį, kad nesimaišytų.

Per vargus prasibrovė pro tarpdurį ir, net nežvilgtelėjęs į ant stalo padėtą lėkštę, išėjo laukan. Gėlė galvą ir norėjosi gerti, tad pasuko prie šulinio, bet šovė kvaila mintis, kad išgers visą vandenį ir jo neliks motinai.

Atsigręžė į mišką. Nebylioji kariauna per naktį buvo dar labiau priartėjusi ir beveik norėjosi pasiduoti jai į nelaisvę, nebelaukiant šturmo.

\* \* \*

Motinos veidu vaikštinėjo musė, o ji vėl kalbėjo apie šokančius svečius ir gniaužė delne nučiupinėtus pinigų, sutaupytus bilietui į savo „gražias laidotuves“. Buvo dar labiau sumazėjusi, dar trapesnė, bet vis dar gebėjo kiekvienu judesiu valdyti šią ir taip ankštą, galvą veržiančią erdvę. Jis sėdėjo prie lovos ant taburetės, klausėsi, pirštais nervingai glostydamasis smilkinius, tarytum ieškodamas tų nematomų ir skaudžių voratinklio gijų ir norėdamas jas nuplėšti, ir stebėjo musę, nesuprasdamas, kodėl motina jos nenugina.

Žodžiai ir mostai buvo tie patys, motina susigraudindavo tose pačiose savo maldos vietose, ir tas atsikartojimas hipnotizavo ir varė iš proto, ir vienintelis išsigelbėjimas, vienintelis pokytis *čia* buvo ta gyva ir džiaugsmingai judri musė, bet ji vaikštinėjo motinos veidu, o motina to tarytum nejuto, tik ruošė savo vaizduotėje seniai mirusiems svečiams vaišes ir laukė, kada jie, pasistiprinę ir išgėrę, patrauks prie sienų suolus ir ims šokti, tas būrelis apgailėtinų negyvėlių, ir jam norėjosi pačiam mostelėti ir nuginti nuo jos veido tą šlykštų padarą, bet ranka tarsi apmirė, o gal išaugo tiek, kad driekėsi dabar per visą šį sukežusį namą ir buvo kažkur užstrigusi, ir jis negalėjo nuginti tos musės, ir žūtbut troško, kad tai padarytų pati motina.

– Nugink tą musę! – staiga suriko, smaugiamas nevilties ir įniršio. – Nugink nuo savęs tą prakeiktą musę!

Išsigandusi motina nutilo, į kambariuką įbėgo sesuo ir sunkiai, jo pečiams kliūnant už staktos, išstūmė jį lauk.

Vis dėlto dar spėjo pamatyti, kad motinos veidu rieda milžiniškos, beveik už visą jos kūną didesnės ašaros.

\* \* \*

Naktį, beveik jau užmigęs, staiga pajuto, kad kūnas kambaryje nebeįsitenka. Galva atrodė ypač išpampusi, lyg spaudžiamas ir tuoj sprogsiantis balionas.

Bandė nekreipti į tai dėmesio ir užmigti, bet staiga nusmelkė mintis, kad jeigu jis toliau plėsis, naktį nejučiom gali sutraiškyti motiną, turbūt dabar sapnuojančią, kaip stabdo artėjančią mišką laukus apsodindama bulvėmis, reikalingomis suruošti vaišes niekada *čia* nebeužsukiantiems svečiams.

Tada atsikėlė ir atsigulė ant grindų, taip, kad kojos liktų kambaryje, o liemuo tįsotų virtuvėje ir prieangyje. Galvą teko iškišti į kiemą. Lauke lijo. Jis pažvelgė į tolumą, į iš vietos pajudėjusią miško kariauną, tada pasidėjo tvinkčiojančią galvą ant rankų ir užmigo.

Kai ryte prabudo ir ištraukė savo kūną iš trobos, motina jau buvo mirusi.

\* \* \*

Po laidotuvių jiedu grįžo namo. Abu tylomis, miškui žiūrint pro trobos langus, pavalgė. Jautėsi pavargęs, ir dar nenusileidus saulei atsigulė į patogią ir jaukią savo lovą.

Pamanė, kad keista, jog nebeveržia galvos, bet nutarė dabar apie tai negalvoti. *Paskui.*